

Retentionsbefrämjande introduktionskurs till universitetsstudier

Författare: Staffan Andersson och Jannika Andersson Chronholm

Lärosäte/organisation:

Avdelningen för fysikens didaktik, Institutionen för fysik och astronomi, Uppsala universitet

Kontaktuppgifter: Staffan.Andersson@fysik.uu.se, Jannika.Chronholm-Andersson@fysik.uu.se

Presentationsform: Presentation under NU2010

Tema 1 Utvärdering och kvalitetsarbete

Bakgrund

Studenters första tid vid universitetet är en mycket viktig period. Forskningen betonar att det är då grunden läggs för studenternas fortsatta lärande och för deras retention inom högre utbildning (se exempelvis Pascarella & Terenzini, 2005; Reason, Terenzini & Domingo, 2006). Samtidigt är det en period då många studenter avbryter sina studier. I Sverige har mer än 10 % av nybörjarna på ett utbildningsprogram försvunnit till den andra terminen (SCB, 2009). Något som visat sig vara särskilt betydelsefullt under denna kritiska period är att studenterna får en god introduktion till universitetsstudierna och hela det akademiska sammanhanget.

Höstterminen 2008 infördes en ny delkurs, Introduktion till universitetsstudier, vid Uppsala universitets tekniskt naturvetenskapliga basår för att stärka studenternas akademiska integration. Kursen fick en tydlig effekt på studenternas fortsatta studiegång. I denna artikel presenteras kursens upplägg och en del effekter av den.

Basårsutbildningen vid Uppsala universitet

Tekniskt naturvetenskapligt basår är en behörighetsgivande förutbildning för studenter som helt eller delvis saknar den gymnasiebehörighet i biologi, fysik, kemi och matematik som krävs för fortsatta universitetsstudier inom teknik och naturvetenskap. Jämfört med de genomsnittliga nybörjarna vid universitetet tillhör en större andel av studenterna som påbörjar vår basårsutbildning traditionellt underrepresenterade grupper. För dessa studenter är det särskilt viktigt med åtgärder som underlättar starten av universitetsstudierna.

Basårsutbildningen är kopplad till fortsatta programstudier och räknas som universitetsstudier. Vid Uppsala universitet genomförs utbildningen i samma lokaler, i samma studietakt och med samma undervisningsformer som efterföljande utbildningar, men följer gymnasieskolans kursplaner. Detta leder till att basårsutbildningen allmänt upplevs av studenterna som arbetsintensiv och krävande, men en mycket bra förberedelse för de fortsatta studierna.

Varje hösttermin startar omkring 200 studenter på basårsutbildningen. Av dessa har under lång tid omkring en femtedel lämnat utbildningen under den första terminen, vilket allmänt uppfattades som att "svagare" studenter inte klarade av studietakten. Detta har präglat tidigare åtgärder som genomförts genom åren för att förbättra studenters möjligheter att lyckas, som exempelvis extraundervisning i fysik och matematik eller rena kurser i studieteknik.

Forskningsbaserad introduktionskurs

Forskning kring lärande och retention inom högre utbildning har konstaterat att studenternas beslut att avbryta sina studier främst beror på växelspelet mellan dem och deras upplevelse av universitetsmiljön (se exempelvis Cabrera, Castaneda, Nora & Hengstler, 1992, eller Reason, Terenzini & Domingo, 2006). De bakomliggande upplevelserna kan sägas vara av fyra olika slag (Yorke & Longden, 2004). Studenter som lämnat utbildningen har upplevt att de:

- 1) inte valt rätt utbildning.
- 2) inte klarar av utbildningen.
- 3) inte passar in på utbildningen.
- 4) måste lämna utbildningen på grund av yttre faktorer.

Mycket av det tidigare retentionsarbetet på basåret varit fokuserat på den andra punkten. Målet var alltid att på ett eller annat sätt hjälpa studenterna klara av utbildningen genom exempelvis särskilda studieteknikspass, stödundervisning för "svagare" studenter och kurser som var mer utsträckta under terminen. Trots sådana insatser påverkades inte retentionen märkbart.

För att förbättra retentionen på basårsutbildningen och studenternas fortsatta studiemöjligheter valde vi våren 2008 att utgå främst från den tredje punkten samt erfarenheter och forskning relaterade till studenters möte med och integration i den akademiska studiemiljön för att utveckla en ny introduktionskurs på basårsutbildningen. Kursens främsta mål var att underlätta studenternas introduktion till universitetet, bland annat genom att synliggöra olika aspekter av den universitetstypiska studiekulturen och få dem att känna tillhörighet.

Kursen genomförande

Den valfria introduktionskursen var den första kurs som studenterna kunde börja inom basåret, men mycket snart inleddes även andra kurser som lästes parallellt. Höstterminerna 2008 och 2009 valde omkring två tredjedelar av nybörjarstudenterna att följa introduktionskursen.

Rundvandringar

Under studenternas första och andra dag på utbildningen genomfördes två rundvandringar vid olika universitetsmiljöer. Den första vandringen leddes av utbildningens lärare och gick genom de undervisningslokaler studenterna vistas i dagligen. Den andra rundvandringen, som gick över stora delar av universitetsområdet, leddes av utbildningsansvarige och utbildningens studievägledare. Samtliga undervisningslokaler, administrativa enheter och stödfunktioner som studenterna behöver kunna hitta till besöktes under de båda rundvandringarna. Under den andra rundvandringen introducerades också idéer om vad ett universitet är och hur universitetsutbildning skiljer sig från studenternas tidigare utbildningsformer. Studenterna fick även gott om tid att tala med varandra, lärare och annan personal under rundvandringarna, vilket gav naturliga möjligheter att knyta kontakter.

Introduktion till universitetsstudierna

I ett inledande moment och vid efterföljande arbetspass behandlades universitetsstudier i allmänhet och i synnerhet studenternas förutsättningar vid lärosätet. De olika resurser och stödfunktioner som finns för studenterna presenterades - både i genomgångar och som grupparbete. En introduktion gavs också till de olika undervisningsformer man kan möta under basåret och den fortsatta utbildningen.

Universitetets ord och sammanhang

Genom olika övningar och fördjupande grupparbeten fick deltagarna bekanta sig med olika universitetstermer och universitetets organisation. Diskussioner med tidigare studenter har visat att de upplevt det som mycket förvirrande när lärare och studenter på andra utbildningar tagit för givet att de redan känner till allt. I dessa moment har studenterna bland annat fått lära sig olika universitetsspecifika termer, förkortningar och uttryck.

Lärandekontrakt

Under första veckan fick studenterna formulera ett lärandekontrakt för höstterminen där de angav vilket mål de har med sina studier, hur de vill uppnå sina mål, vad som skulle kunna hindra dem och hur de ska arbeta för att överkomma eventuella hinder. Studenterna rekommenderades att skriva kontrakt för varje kurs de startar och sedan behålla dessa under terminen så att de kan reflektera tillbaka över sina mål och tankar kring varje kurs.

Utbildningsplanering

Studenterna fick även arbeta med uppläggningsplaneringen för sina basårsstudier och de efterföljande utbildningsprogrammen. De fick öva på olika typer av planering utifrån sina egna vanor och uppmuntrades att regelbundet genomföra och revidera planeringar.

Integrerad studieteknik

Inom introduktionskursen arbetade studenterna också integrerat med studieteknik. Tonvikten för dessa moment ligger på motivation, målbilder och kunskapssyn. Även klassiska studieteknikmoment som exempelvis hur man skriver anteckningar, läser kurslitteratur och planerar sina studier finns förstås med. Dessa moment genomförs med en tydlig koppling till de övriga kurserna och basårsutbildningen som helhet.

Gruppsamtal

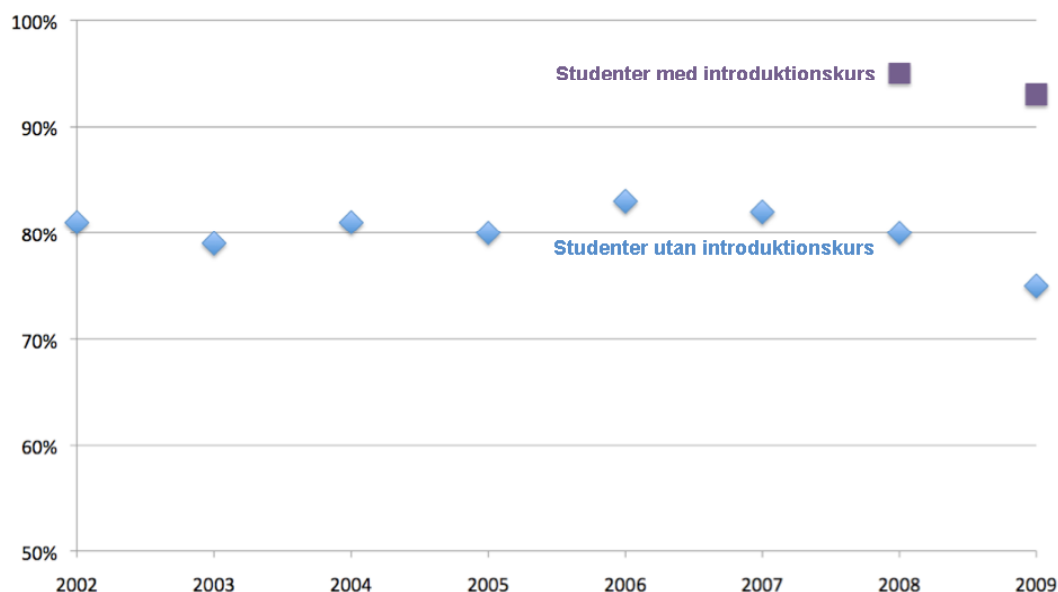
Vid några tillfällen träffade studenterna en lärare i mindre grupper och diskuterade olika aspekter av sin utbildning, som exempelvis föreläsning som undervisningsform och det egna ansvaret för studierna. Dessa samtal anpassades till stor del utifrån studenternas önskemål.

Tentamensövning

Inom ramen för introduktionskursen genomfördes en skriftlig tentamen i en av universitetets officiella skrivsalar. Även om tentamen var examinerande så var huvudmålet med detta att studenterna skulle ha mött och hanterat tentamenssituationen en gång innan deras första "riktiga" tentamen. I samband med tentamenstillfället introducerades de till tentamenslokalerna samt de olika regler och rutiner som gäller där. De fick också möjlighet att prova på att sitta på olika platser i salen och reflektera över tentamenssituationen. Efter tentamenstillfället på introduktionskursen, men i god tid innan studenternas första "riktiga" tentamen genomfördes också ett moment kring hur man får tiden att räcka till inför en tentamen genom att planera sina studier noga och vikten av att inte släppa de andra kurserna när man studerar inför en tentamen. Inslaget uppskattades av de flesta studenterna, särskilt de som inte tidigare mött denna examinationsform.

Ökad retention bland kursens deltagare

Den tydligaste effekten av kursen var att målet att skapa en tillhörighetskänsla, och därigenom öka retentionen på utbildningen, lyckades över förväntan. För de nybörjare som börjat på basåret 2002-2007 har andelen som fortsatt på vårterminen varit omkring 80 %. Andelen av nybörjarna som fortsatt till vårterminen de senaste åren visas i figur 1. För 2008 och 2009 finns två värden - ett för de två tredjedelar av nybörjarna som valde att läsa introduktionskursen och ett för den tredjedel som valde att inte läsa kursen. Som man kan se i figuren skiljde sig retentionsgraden betydligt mellan de två grupperna.

Figur 1. Andelen av basårets nybörjarstudenter som fortsatte till vårterminen för olika årskullar. För 2008 och 2009 finns två olika värden - ett för studentgruppen som valde att läsa introduktionskursen och ett för den tredjedel av studenterna som inte läste kursen.

I basårets kursvärderingar för 2008 och 2009, och även i andra sammanhang, har studenter kommit med många positiva kommentarer om introduktionskursen. Kursen får ett förhållandevis gott betyg i kursvärderingarna, men flera studenter har betonat att det tar tid att inse värdet med kursen och att den gärna kunde vara både tydligare och mer koncentrerad vid studiestarten.

Avslutning

Detta första kurstillfälle för delkursen Introduktion till universitetsstudier på basåret blev en stor framgång. Särskilt glädjande är förstås den mycket positiva effekten kursen fick för retentionen bland de studenter som följde kursen. Den ledde också till förbättrade kontakter både inom studentgruppen och mellan studenter och personalen på basåret.

Samtidigt finns det förstås flera saker att förbättra inför nästa tillfälle. Introduktionskursen var en stor framgång och gav viktiga erfarenheter att bygga vidare på – både för basårets studenter och för de inblandade lärarna.

Referenser

Pascarella, E. T. & Terenzini, P. T. (2005). *How college affects students (Vol. 2): A third decade of research*, San Francisco: Jossey-Bass.

Bean, J.P. (1982). Conceptual models of student attrition: How theory can help institutional researchers. I E. T. Pascarella (Ed.) *Studying Student Attrition*, San Fransisco: Jossey-Bass.

Cabrera, A. F., Castaneda, M. B., Nora, A. & Hengstler, D. (1992). The Convergence between Two Theories of College Persistence. *Journal of Higher Educ.*, 63(2), 143-164.

Ramsden, P. (2003) *Learning to teach in higher education*, 2nd ed, Oxon: RoutledgeFalmer

Reason, R. D., Terenzini, P. T., & Domingo, R. J. (2006). FIRST THINGS FIRST: Developing Academic Competence in the First Year of College. *Research in Higher Education* 47 (2): 149-175.

Tinto, V. (1975). Dropout from higher education: A theoretical synthesis of recent research. *Review of Educational Research*, 45, 89-125.

Tinto, V. (1987). *Leaving College: Rethinking the causes and cures of student attrition*. Chicago: University of Chicago Press.

SCB (2009) *Utbildningsstatistisk årsbok 2010 Tabeller*, Örebro: SCB

Yorke, M. & Longden, B. (2004). *Retention and Student Success in Higher Education*. Glasgow: Open University Press.